

## **МЈЕСТО ЗАМЈЕНИКА КОМАНДАНТА ЗА ПОЗАДИНУ**

У погледу мјеста и рада замјеника команданта за позадину у припремном периоду и динамици борбе не постоји јединствено гледиште, јер то углавном зависи од тога како општевојни команданти схватају њихове улоге. Једни сматрају да им је мјесто уз општевојног команданта, а други, и то већина, да је у другом дијелу штаба. Ради бољег разумијевања улоге замјеника команданта за позадину требало би детаљније претрести њихове дужности, у које поглавито спадају: руковођење материјалним пословањем у јединицама; планирање и обезбјеђење јединица свим материјалним потребама у мирнодопском, мобилном и ратном стању; расподјелу и дислокацију ратних резерви; снабдијевање и попуњу јединица материјалним средствима; организацију саобраћаја и транспорта, итд.

Из овога се најбоље види важност улоге замјеника команданта за позадину и утицај позадине на бојну готовост и извршење задатака појединих јединица. Да би могао донијети правилну одлуку, командант мора не само да правилно процијени ситуацију, него и да зна може ли се његова замисао благовремено и у потпуности обезбједити потребним материјалним средствима. С друге стране, његов замјеник за позадину мора на вријеме да сазна замисао и одлуку свога команданта како би материјално могао обезбиједити извршење постављеног задатка. Стога командант треба да донесе дефинитивну одлуку тек онда када се увјери да се та одлука може спровести у дјело и с обзиром на расположива материјална средства. Зато је ту његов замјеник за позадину који ће му реферисати о стању расположивих материјалних средстава и до ког рока се њихов евентуални недостатак може отклонити (од више команде или набавком из мјесних средстава), да би командант добио тачан увид у то када може прићи извршењу добијеног задатка. Због тога је неопходно да се оформи јединствено мишљење о његовом мјесту у припремном периоду и динамици борбе. По моме мишљењу замјеник за позадину, као најодговорнији командантов орган по свима питањима материјалне природе, треба да буде што ближе самом команданту, зато што ће у свако доба моћи да упозна команданта о материјалном стању и могућностима и што ће увијек бити у току командантових замисли и одлука, тако да ће и позадина бити у стању да функционише на најцјелисходнији начин.

У овом чланку ћу изнијети своје мишљење о мјесту и улози замјеника за позадину у припремном периоду (у току командантског извиђања и извиђања позадинског рејона) и динамици борбе и какву им помоћ треба пружити у циљу њиховог оспособљавања за функционалне дужности. Својевремено су у часопису „Позадина и снабдевање“ изношена разна гледишта о томе гдје треба да буде замјеник команданта за позадину у току командантског извиђања. Једни су сматрали да је његово мјесто заједно са општевојним командантом, а други да би било боље да самостално извиђа позадински рејон и да послје извиђања дође на одређену тачку и реферише команданту прије издавања борбене заповијести. Иако се у овој дискусији није дошло до једног јединственог мишљења, ипак је у пракси, углавном, преовладало ово друго — по моме убјеђењу погрешно — мишљење.

Да би се боље уочила, с једне стране, корисност од његовог присуства на командантском извиђању, а с друге да његово присуство није неопходно приликом извиђања позадинског рејона, треба имати у виду да се у овом рејону углавном извиђа: размјештај базе (чији је рејон командант још раније одредио по карти), стање путева и мостова, распоред установа и јединица свих позадинских служби, стање у епидемиолошком и епизоотском смислу, могућност коришћења мјесних средстава, стање у погледу снабдевања водом, итд. Томе треба додати да за детаљно извиђање позадинског рејона свака позадинска служба има своје специјалне задатке и да, према томе, мора организовати и засебно извиђање, обрађујући нарочиту пажњу на могућност коришћења мјесних средстава, објеката и установа. Тако, на примјер, интендантска служба извиђа: пекарнице, клаонице, прехранбену индустрију, перионице, итд., а у заједници са инжињеријским и санитарским органима проналази воду и решава питања њеног дотура; санитарска служба извиђа: болнице, апотеке, купатила, итд.; ветеринарска служба — ковачнице, поткивачнице, ветеринарске болнице и амбуланте, итд.; техничка служба — разне фабрике, радионице, складишта, итд.; саобраћајна служба у заједници са инжињеријом — стање саобраћајне мреже (путеве, жељезнице итд.). За сва напред наведена извиђања потребно је специјално стручно знање за сваку службу, тако да на њима није неопходно и присуство замјеника за позадину. Његово присуство било би можда потребно при извиђању рејона за размјештај базе (нарочито у циљу њеног обезбјеђења и избора најпогоднијих прилаза до појединих складишта), али не и неопходно, пошто све то може успјешно извршити управник базе са управницима складишта и органима појединих служби. Ради још боље сигурности овдје се може упутити помоћник замјеника за позадину по оперативним питањима, који би помогао управнику базе и прикупљао потребне податке у циљу правилног оформљења заповијести за позадину и реферисања команданту. Уствари, пошто је командант још прије доношења одлуке по карти био упознат са својим материјалним могућностима, само извиђање позадинског рејона не може нешто нарочито да утиче на ње-

гову борбену заповијест, сем ако би се у току истог увидјело да, на примјер, треба додијелити још неке снаге за обезбјеђење базе и других важних објеката или издати наређење некој јединици из другог ешелона да буде спремна за борбу са евентуалним непријатељским авиодесантом, итд. На борбену заповијест команданта могло би утицати уништење неког складишта које би непријатељ извршио за вријеме овог извиђања, тако да виша команда не може извршити његову погуну до предвиђеног почетка спровођења командантове одлуке. Непријатељ може утицати на почетак извршења командантове одлуке ако, на примјер, авиодејством сруши неки важан мост и ако због тога треба дуже времена за успостављање саобраћаја.

О начину извиђања позадинског рејона углавном постоје два мишљења. По првом мишљењу од свих позадинских служби треба организовати групу за извиђање на челу са замјеником команданта за позадину, која би заједнички извиђала цио позадински рејон, а по другом двије-три групе од сродних служби, од којих би главну предводио замјеник за позадину. Постоји још и мишљење да свака служба извиђа за свој рачун, али се то не примјењује у пракси.

Ако се размотри прво мишљење долази се до закључка да је оно непрактично углавном зато што је оваква извиђачка група гломна и хетерогена — док органе једне службе у одговарајућем моменту нешто интересује, остали су такоређи готово незаинтересовани, затим треба много времена док сви органи заједнички изврше извиђање за потребе свих позадинских служби, тако да би и замјеник за позадину био толико заузет за све вријеме извиђања да не би имао могућности да се упозна са командантовом замисли, а у већини случајева не би успио ни да стигне и саслуша командантову борбену заповијест.

Друго мишљење било би прихватљивије и практичније, јер би се извиђање извршило експедитивније, али се и овдје уз главну групу везује замјеник за позадину, којему ту, по моме мишљењу, није мјесто. Зато би, на основу стечених искустава у прошлогодњем јесењем маневру и другим тактичким вјежбама, било најпрактичније и најефикасније ако би извиђање позадинског рејона вршила једна извиђачка екипа (у коју би ушли помоћник замјеника за позадину по оперативним питањима, управник базе, управници складишта, старјешине јединица и по један руководилац од сваке службе, чија се складишта и јединице тамо размјештају) у циљу правилног размјештаја установа и јединица у том рејону и обезбјеђења базе као цјелине стим да и свака позадинска служба организује за свој рачун детаљно извиђање позадинског рејона, а по потреби и више служби заједнички ако би то извиђање било за њих од интереса. Иако у оваквом случају замјеник за позадину не учествује у извиђању позадинског рејона, то ипак не значи да он неће касније обилазити тај рејон и вршити потребне исправке и да ће се ово извиђање вршити без његовог утицаја, јер ће он не само давати задатке, већ и одобравати планове извиђања. Према томе, овај начин гаран-

тује правилно и брзо извршење извиђања позадинског рејона, добијање потребних података за командантову борбену заповијест и заповијест за позадину и дозвољавају замјенику за позадину да може учествовати на командантском извиђању.

Оправданост оваквог поступка најбоље се може увидјети ако се уочи његова корисност за извршење задатка дотичне јединице. На командантском извиђању може се видјети приближан распоред непријатеља, затим протезање сопственог и непријатељског предњег краја, сопствени борбени поредак и тачан распоред снага и средстава, материјалне потребе за фортификациско уређење и разна запречавања, итд. Ту се заиста најбоље и најдетаљније упознаје командантова замисао. Све наведене чињенице су неопходне замјенику за позадину да би што правилније и боље обезбједио материјална средства и одредио цјелисходан приоритет дотура ради што потпунијег извршења командантове замисли. Замјеник команданта углавном зна стање позадине, иако не учествује у извиђању позадинског рејона. Зато је много боље да се више интересује за стање напријед, како би на основу њега што ефикасније организовао рад свих позадинских служби у циљу што успјешнијег извршења задатка јединице.

И команданту јединице је итекако потребно да његов замјеник за позадину буде са њим на командантском извиђању. Пошто командант у току овог извиђања поставља јединицама, родовима и службама поједине задатке, његов замјеник за позадину може га одмах обавијестити да ли је у стању или не да и материјално обезбједи извршење тога задатка. Према томе, потпуно је јасно да замјеник за позадину у току командантског извиђања треба да буде са командантом, а не на извиђању позадинског рејона, који он може и касније обићи, а нарочито са циљем да извиди оно што га највише интересује.

По моме мишљењу, погрешно је схватање да је замјенику за позадину довољно да саслуша командантову борбену заповијест да би могао правилно организовати рад позадинских служби, јер командант на командантском извиђању поставља задатке јединицама много детаљније него у борбеној заповијести. Напримјер, ако командант у току командантског извиђања нареди инжињерији да изради неке важне фортификациске објекте, минска ПТ и ПП поља, итд., замјеник за позадину може послије кратког личног споразума са начелником инжињерије, одмах наредити дотур потребног материјала за све радове. Ако се ту не би налазио замјеник за позадину, онда би начелник инжињерије морао да саставља и шаље требовања за додјелјивање потребног материјала, што све тражи доста времена.

У осталом дијелу припремног периода мјесто замјеника за позадину, с обзиром на задатке позадинских служби, треба да буде код органа позадине ради организације рада и материјалног обезбјеђења претстојеће операције.

О мјесту замјеника за позадину у току развоја динамике борбе досада нијесам наишао на неки писани материјал, нити чуо да у нашој

војној литератури постоје нека одвојена мишљења, која би се косила са сада углавном устаљеним схватањем, наиме, да је мјесто замјеника за позадину у другом дијелу штаба, чији је он и командант. Сматра се као нормално да му је мјесто у другом дијелу штаба зато што се тамо налазе сви позадински органи којима он руководи, што, на први поглед изгледа као најбоље рјешење. Међутим, ако се узме у обзир важност његове улоге у погледу оперативнијег руковођења тим службама (што нарочито изискује динамика борбе) може се доћи и до супротног закључка, наиме, да би било боље да се замјеник за позадину и у овом периоду налази код команданта, а не у другом дијелу штаба. Он би у том случају и даље остао одговорни командант другог дијела штаба, којим би углавном командовао преко својег помоћника по оперативним питањима и кога би с времена на вријеме, кад год то дозвољава ситуација, и обилазио. Правилност овога гледишта потврдила су и стечена искуства са прошлогодишњег јесењег маневра.

У току динамике боја често се догађа да се ситуација не развија онако како је замишљена и планирана у припремном периоду. Тако, на примјер, у нападу може доћи и до промјене правца главног удара, до ранијег увођења покретне групе, до потребе преласка у брзо и енергично гоњење, итд.; у одбрани непријатељ може извршити главни удар и тамо гдје се није очекивао, итд. Све то захтијева хитну прегрупацију снага и средстава. Зато командант мора брзо да изврши процјену новонастале ситуације и донесе одлуку, а његов замјеник за позадину да одмах и материјално обезбједи спровођење те командантове одлуке. Баш могућност таквих промјена ситуације захтијева да замјеник за позадину буде заједно са командантом у току динамике боја, да би стално пратио њен развој и истовремено стварао план и предузимао мјере за благовремено материјално обезбјеђење у духу нове ситуације. Овдје би се могло поставити питање: зашто то исто не би могао извршити и онда када би се налазио у другом дијелу штаба? Могао би ако би на вријеме био обавијештен о насталој ситуацији, али ипак никада онако успјешно као када би и он стално пратио ситуацију на фронту. У току динамике борбе може настати и таква ситуација да командант, због неопходности брзог доношења одлуке, нема времена да се посавјетује са својим органима, нити да их позове да им је лично саопшти, већ преко оперативних органа. Зато се у пракси може догодити да оперативни орган на вријеме достави одлуку старјешинама борбених јединица, а да је са закашњењем пошаље или да потпуно заборави да је достави и замјенику за позадину, ако би се овај налазио у другом дијелу штаба, што би све могло имати тешке посљедице на извршење задатка јединице. Поред тога, ако би се замјеник за позадину налазио у другом дијелу штаба, изгубило би се много времена, на примјер, за преоријентацију транспортних средстава у случају да се та транспортна средства, у вријеме кад стигне нова командантова одлука (у вези са новонасталом ситуацијом која захтијева њихову преоријентацију), крећу по раније створеном плану.

У септембарском маневру су на пракси провјерени улога и рад замјеника за позадину и јасно се показало да он у пуку, дивизији и корпусу стварно обједињује цјелокупно снабдијевање своје јединице. У току извођења маневра такође се веома јако испољила потреба добре везе и непрекидне сарадње између оперативног дијела штаба и замјеника за позадину. Међутим, било је случајева да оперативни дјелови штаба нису водили довољно рачуна о потребама, могућности-ма и задацима позадине, тако да ни снабдијевање код тих јединица није било на висини. Било је случајева да је командант донио одлуку о наредним оперативно-тактичким радњама јединица, а да замјеник за позадину није био о томе благовремено обавијештен, или да прије доношења одлуке није био консултован о могућностима рада позадине у новонасталој ситуацији. То је урађено зато што се замјеник за позадину налазио у другом дијелу штаба и што оперативни дио штаба није схватио да се без солидног материјалног обезбјеђења не може спровести у дјело ни најгенијалнија одлука.

Да би се могло боље схватити мјесто замјеника за позадину у овом периоду, требало би се мало осврнути и на потребу образовања другог дијела штаба код нижих јединица (пука и дивизије). У пракси се обично узима да други дио штаба треба образовати код свих команди јединица у којима постоји замјеник за позадину. Тако је било и у нашем прошлогодишњем маневру. Тада се замјеник за позадину у пуку налазио у другом ешелону, односно, у другом дијелу штаба пука, а то значи на мјесту између првог дијела штаба (КМ) и пуковске базе, тако да се поставља питање да ли је то његово најпогодније мјесто. По моме мишљењу није, јер замјеник за позадину мора увијек да зна распоред јединица и намјере команданта како би био у могућности да приликом доношења одлуке поднесе команданту најцјелисходнији предлог и да у свакој ситуацији снабдије потчињене јединице свим материјалним потребама. Због тога, да би успјешно одговорио свом задатку, његово мјесто треба да буде у оперативном дијелу штаба уз команданта, док други дио штаба пука, у досадашњем смислу, не би требало ни да постоји. Замјеник за позадину са КМ мора да има непрекидну везу са пуковском базом и превијалиштем, а преко базе и са свима материјалним органима у рејону пуковске базе, пошто се њихов рад преко ње и реализује. Овај начин, који је код неких пукова провјерен на пракси у току маневра, показује своје предности, јер је снабдијевање јединица ишло много боље него код оних пукова који су, према устаљеном начину, имали други дио штаба у коме се налазио и замјеник за позадину. Код оваквог начина подјеле штаба пука било је случајева, иако ријетких, да јединице по цио дан не добију следовање хране, што се догађало баш због тога што се замјеник за позадину налазио у другом дијелу штаба. Додуше, било је случајева да неуредно снабдијевање није настало кривицом штаба пука, већ кривицом команданта батаљона (пук је, на примјер, на вријеме доставио храну батаљону, али командант батаљона при промјени мјеста својих јединица није о томе извије-

стио и свога интенданта нити оставио неку везу, тако да интендант са кухињама није могао да их пронађе).

У једној скорашњој дискусији по овим питањима већина дискутаната је имала правилно схватање о негативним посљедицама које би могле произаћи у ратним условима због неправилног снабдијевања. Међутим, још има извјесних другова који сматрају да би се у ратним условима грјешке у снабдијевању догађале највише два до три дана, и да би даље пракса ускладила све како треба. Овакво гледиште је неправилно и штетно. Разумљиво је да ће ратна пракса ускладити много штошта, али се ми не можемо с тим помирити, већ се морамо још у миру итекако постарати да наше јединице, још у почетним ратним дејствима, буду снабдијевене свим што је потребно за живот и борбу, пошто та дејства утичу на то у чијим ће рукама бити иницијатива, коју могу очувати само оне јединице које поред високог морала имају и добро материјално обезбјеђење.

У току маневра се и у погледу размјештаја штаба дивизије показало као непрактично да се штаб дијели на два ешелона — дијела, поготово због међусобне удаљености која из практичних разлога у крајњем случају износи до 1 км. Послије анализе искустава стечених на маневру искристалисало се мишљење да би штаб дивизије, с обзиром да није нарочито гломазан, могао да дјелује без икаквих тешкоћа ускупно и да нема потребе за његовим дијељењем. Постоји и гледиште да је потребно дијелити штаб дивизије и да је споредно гдје ће се налазити замјеник за позадину ако постоји добра веза између првог и другог дијела штаба. Ја заступам прво мишљење по коме би замјеник за позадину са најпотребнијим органима био на КМ, а остали материјални органи дивизије у рејону дивизиске базе. Јасно је да се у данашњим условима не може успјешно командовати без добре везе, али то не значи да је свеједно гдје ће бити мјесто замјеника команданта за позадину у току динамике борбе. И поред добре везе, у случајевима када се замјеник за позадину налазио у другом дијелу штаба, догађало се да не само што није позиван ради савјетовања прије доношења командантове одлуке, него и да се није благовремено ни извјештавао о одлуци. Ако се штаб дивизије не би дијелио, било би неопходно да замјеник за позадину има и непрекидну радиовезу са дивизиском базом (ДБ) и дивизиским медицинским центром (ДМЦ), а у противном и са другим дијелом штаба. Природно је да штаб корпуса — због његове величине — треба дијелити на два дијела, али мјесто замјеника за позадину корпуса треба да буде код команданта у току извиђања и динамике борбе.

Све досада изнијето о замјенику за позадину дато је под претпоставком да је овај потпуно оспособљен за своју функционалну дужност. Међутим, има случајева гдје није тако. Када се код нас увела дужност команданта позадине (сада замјеника за позадину) на тај положај су обично долазили људи који су у току рата били на интендантским дужностима и који су, нарочито по исхрани, имали драгоцену искуства, али не и у погледу командовања и обједињавања рада

других позадинских служби. Што су се више развијале те службе, све се више долазило до закључака да њима, с обзиром на њихову важност за живот и борбу јединица, може успјешно командовати само општевојни руководилац. Међутим, и оваквом руководиоцу је потребно, ако први пут долази на ту дужност, извјесно вријеме да упозна рад тих служби, да би их могао објединити и њима успјешно руководити. У томе му је потребна помоћ коју је дужан да му пружи првенствено његов командант, како би се, поред проучавања одговарајућег материјала, најбрже и најсолидније упознао са практичним радом и проблемима појединих позадинских служби. Због тога је природно да оним старјешинама који на те положаје долазе без довољно искуства, и поред савјесног личног залагања и указане помоћи, треба доста времена да се оспособе за обављање тих својих функционалних дужности. Но, има случајева да неки командант не води довољно рачуна о тој чињеници и не настоји да свога замјеника што прије оспособи за ту сврху. Они, на примјер, непосредно опште са начелницима појединих служби, тако да његов замјеник за позадину о томе ништа не зна, иако би његово присуство било неопходно. Такав командант (чији замјеник за позадину још није довољно упућен) који би стално командовао директно преко начелника појединих служби, стварао би себи сувишан посао, а његов замјеник за позадину не би имао прилике да се оспособљава, осјећао би се запостављеним, а полако би губио и ауторитет код својих потчињених.

Важност позадине и одговорност за њено правилно руковођење повећана је мноштвом материјалних служби, обједињених у њој и порастом технике у јединицама, што све усложњава и улогу замјеника за позадину. Због тога је природно да се и његовом избору и оспособљавању мора посветити најозбиљнија пажња. Зато сматрам да би поједине кандидате за команданте јединица требало претходно одређивати на дужност замјеника за позадину, а за команданте јединица тек онда када бар у најглавнијим цртама овладају овим позадинским дужностима. Они би тек тада били у правом смислу команданти — домаћини својих јединица, који би солидно познавали рад и могућности позадине и према томе јој и постављали реалне и остварљиве задатке.

---